

Petita gran llengua

Visat núm. 12
(octubre 2011)
per **Oscar Pujol**

Hi ha ocasions en què sentim una sensació especial d'assoliment que no brolla tan sols de la magnitud d'una comesa, sinó de la seva singularitat, de la seva capacitat d'ocupar-se d'aspectes que són habitualment ignorats en les grans escenificacions de les cultures dominants. Aquestes ocasions sorgeixen quan descobrim un manuscrit oblidat, quan aconseguim preservar els romanents d'una parla en vies d'extinció o quan, com ara, connectem dues llengües molt diferents, però que en certa manera palesen problemes similars: el català i l'hindi.

El volum que el lector té a les mans fa aquesta singular connexió entre una petita llengua de deu milions de parlants, el català, i una llengua gegantina de quatre-cents milions, l'hindi. Més enllà de la distància que imposen les xifres hi ha, però, una inversemblant ressemblança: totes dues llengües lliuren, al seu país i entre la seva gent, una batalla per trobar un lloc digne dins la pròpia casa i per preservar el seu espai vital enfront l'escomesa de les grans llengües globals. La ironia és que l'hindi és una llengua majoritària, però sense prestigi davant el cosmopolitisme de l'anglès; un gegant de peus de fang que no pot avançar malgrat la gran força del seu cos enorme. Mentre que el català és una llengua minoritària, però no menor, una mena de nan entremaliat que malda per conservar l'existència davant l'inexhaurible i lloable vitalitat de la llengua espanyola.

Per aquests motius és, per a mi, un plaer especial presentar la traducció de *Tots el contes* de Mercè Rodoreda a l'hindi. Aquestes connexions singulars no es poden fer sense gent singular. No podia ser d'una altra manera. La singularitat porta a sortir del camí fressat per transitar per uns senders més estrets, amb més giravolts, i que no porten als cims consagrats de l'adoració pública. Sameer Rawal, el traductor del present volum, és una d'aquestes persones singulars. Sameer no en tenia prou en circular a gran velocitat per l'autopista de l'espanyol. La seva llarga estada a Barcelona l'ha fet cercar la carretera del català, que si bé no circula a la mateixa velocitat, ofereix vistes que no es poden veure des de l'amplària rabent de les grans autopistes.

Aquestes vistes són els paisatges literaris d'una ciutat mediterrània de la segona meitat del segle XX, una Barcelona retratada en els seus barris: Gràcia, Sant Gervasi, el Carmel... És una casualitat que el que escriu aquestes línies va passar la infantesa i l'adolescència al barri de Gràcia durant la mateixa època, i pot donar fe que en llegir unes línies de Rodoreda immediatament se sent transportat a aquell temps i aquells llocs; se sent caminar per la Gràcia dels anys seixanta, pels carrers esgavellats, per les places plenes de vida, però de disseny inhòspit, i es veu entrant a les merceries de barri que feien olor a fils i neteja. La fidelitat de les descripcions de Mercè Rodoreda és astoradora i se m'omple la boca de *rasa* barcelonina quan llegeixo les seves obres. Aquest és el gran poder de la bona literatura que és capaç de recrear només amb paraules un món que afecta

directament els cinc sentits i la ment, un món on podem gaudir d'una veritable experiència virtual sense necessitat d'ordinador.

A més a més, aquestes vistes no són tan sols les descripcions d'una ciutat, sinó també els paisatges interns femenins de les heroïnes de Rodoreda. Tota una mentalitat, la de la dona catalana urbana en el temps del franquisme, tan fidelment retratada com els paisatges externs, un món interior ple de petits pensaments, de grans esperances, de pors omnipresents, de neguits que cauen gota a gota i d'alegries esfilagarsades.

Sameer Rawal és un dels pocs indis que té un coneixement cabdal de la llengua catalana i la seva literatura. Rawal ja va traduir a l'hindi *La plaça del Diamant* i, a més, en ell es produeix una confluència de llengües, el català, l'espanyol, l'anglès i l'hindi, que és al mateix temps un lloc de trobada per a una globalitat necessàriament plural. La pluriglobalitat s'imposa per sobre la uniglobalització, perquè la realitat és plural i diversa i no admetrà mai les reduccions de les ideologies. Aquest llibre n'és una bona mostra.

No puc acabar aquestes ratlles sense esmentar dues persones, sense les quals aquesta connexió singular no hagués estat possible: em refereixo a Namita Gokhale i a Neeta Gupta, la directora i l'editora, respectivament, de Yatra Books. *Yatra* significa «viatge o pelegrinatge» i es refereix als viatges entre les cultures mitjançant la traducció literària, que permeten al lector de l'Índia connectar no només amb l'univers multivocal de les diverses parles o *bhashas* de l'Índia, sinó que també posa a disposició del lector indi un *International Bookshelf* amb traduccions del català, del francès, de l'italià i d'altres llengües. Sens dubte, Yatra Books està creant nous estàndards d'excel·lència en el món editorial indi. La seva tasca és un vertader viatge al cor de la literatura, un pelegrinatge a la universalitat de l'escriptura, feta des d'un país que ha estat sempre, des de fa més tres mil anys, universal i literari: l'Índia, el país de les mil llengües, dels milions de pensaments i de la infinitud d'imatges.